

Litteratur

THEDE PALM:

Gunnar Hägglöf: tredje delen

I företalet till den nu utkomna delen av sina minnen, "Fredens vägar. 1945—1950" (Norstedts), skriver ambassadör Gunnar Hägglöf att han inte avsett någon memoarskrivning i gängse mening. Han har inte stått i förgrunden, säger han, och hans personliga upplevelser skulle inte vara värda någon uppmärksamhet. Detta är en alldeles onödig blygsamhet. Hägglöf har varit statsråd och ambassadör på viktiga platser. Hans personlighet har satt sin prägel på hans omdömen och rapportering. Något annat är inte möjligt. När han nu flitigt citerar sina rapporter och samtidigt beskriver den omgivning, i vilken de kom till, är detta vad man väntar sig av en förstklassig memoarbok.

Man kan däremot beklaga att Hägglöf inte berättar tillräckligt mycket ens om väsentliga ting. Han var ju välplacerad som källa. Ett exempel är frågan om miljardkrediten till Sovjetunionen efter kriget. Hägglöf tycks ha hört om en eventuell sådan redan 1944 av dåvarande utrikesrådet Rolf Sohlman. Vem som kommit upp med idén nämns inte, men Sverige borde, sade Sohlman, ge en stor kredit till Sovjet för att på detta sätt påverka USA att ge en jättekredit. Krediten skulle alltså motiveras ekonomiskt men också politiskt. Senare samma år kom Myrdal med sin felbedömning av efterkrigstidens ekonomi, vilken regeringen lade till grund för sitt ekonomiska program. Men därtill kom — och Hägglöf säger det uttryckligt — Per Albin Hanssons och Wigforss' allt klarare beundran för Sovjetunionen. De ville ge krediten av politiska skäl, som ett stöd och ett erkännande, även sedan de ekonomiska skälen för Sveriges del fallit bort.

I förbigående kan det vara värt att konstatera, att åtminstone dessa medlemmar av regeringen var väl orienterade om hur den ryska kontrollkommissionen vid samma tid uppträdde i Finland. Men de tillhörde en äldre generation, som var beredd att förlåta mycket för den marxistiska revolutionens skull.

Men Hägglöf nämner ytterligare en motivering utöver den politiska. "En av de ivrigaste förespråkarna" för miljardkrediten menade, att denna skulle bidra till att väga upp de förluster, som ryssarna lidit 1941 genom att Engelbrechtdivisionen transiterades genom Sverige! Att också Hägglöf sätter ut ett utropstecken efter denna upplysning torde uttrycka hans försynta mening om att ett sådant nonsens faktiskt förekom.

Nu brukar ett liknande resonemang hänföras till Dag Hammarskjöld men i formen att Sverige stod i skuld till Sovjetunionen, som bekämpade Hitler medan vi höll oss neutrala. Hägglöf är en alltför god sagesman för att man i fortsättningen skulle kunna beskylla Hammarskjöld för att ha sagt något sådant. Och därför hade det varit värdefullt om Hägglöf talat om vem som var den ivrige förespråkaren.

I sin bok "Moscow Journal" har den bekante journalisten Harrison Salisbury beskrivit svårigheterna att få fram relevant material i Moskva. Han anlände dit ej alltför långt efter det att Hägglöf lämnat. Denne gjorde som sändebud liknande erfarenheter men hade åtminstone den fördelen, att vad han inberättade kom fram ocensurerat. Salisbury fann att redaktörerna i New York Times hade förutfattade meningar om vad han borde skriva. Hägglöf upplevde detsamma. Utrikesminister Undén gick strängt igenom hans rapportering, som inte stämde med vad Undén tänkt sig och ville ha.

Detta är återigen ett fall där Hägglöfs bok kommer att få betydelse för framtiden. Den som skriver efterkrigstidens svenska utrikespolitik måste uppmärksamma att redan Undén, som dock hade en helt annan syn på sitt ämbete än efterträdarna, hade proryska sympatier och antiamerikanska fördomar. De förra spelade t ex in i hans bedömningar av de baltiska staterna, de senare t ex i hans motvilja mot varje försvarsallians, även en nordisk.

Om den nordiska försvarsalliansen har

Hägglöf några uppriktiga tankar. Han talade för den i London, där han då var placerad, men han trodde inte själv på den. Han fick emellertid tillfälle att säga sin verkliga mening i Stockholm på ett sändebudsmöte 1949. Statsminister Erlander redogjorde för regeringens planerade politik. Hägglöf satte fingret på den ena av de två verkligt svaga punkterna i denna, nämligen att en pakt som inneslöt Danmark, skulle tvinga Sverige till ett åtagande att försvara inte bara inloppen till Östersjön utan även Danmarks sydgräns. Den

andra svaga punkten var väl svårare att rationellt förklara, nämligen normmännens obegenhet att ingå i en pakt där Sverige, vad vi än lovade, måste komma att spela den viktigare rollen.

Hägglöf slutar sin bok med en stilla varning. Vår neutralitetspolitik ger oss inte "ett fribrev i världspolitiken". I och med att Östen Undén släppte tyglarna blev denna enkla sanning bortglömd inom regeringen. Hur resultatet blev sett från utlandet kan man hoppas få höra i någon av Hägglöfs följande delar.